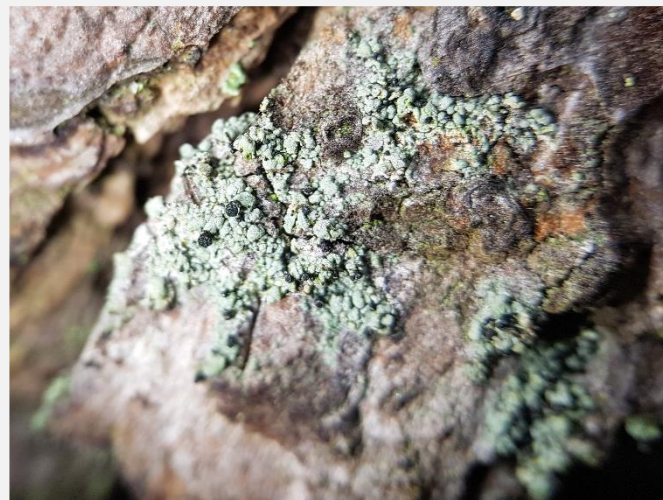

RAPPORT

Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI)
enligt Svensk standard SS 199000:2014

NATURVÄRDESINVENTERING AV BIRKAOMRÅDET, NACKA KOMMUN

Rapport samt föreliggande arbete följer svensk
standard
SS 19000:2014 – Naturvärdesinventering
avseende biologisk mångfald (NVI)

Inventering, text och foto:

Pro Natura

Träringen 66b

416 79 Göteborg

Telefon: 0728-544411

e-post: ola.hammarstrom@pro-natura.net

Pro Natura:

Kontaktperson och ansvarig handläggare: Ola Hammarström

Inventering: Ola Hammarström, Fredrik Larsson

Beställare:

Nacka Kommun

Kontaktperson: Viveca Jansson

Framsida:

Sotlav (ö), valticka (n)

1. Sammanfattning	4
2. Uppdraget.....	5
2.1 Bakgrund.....	5
2.2 Syftet med NVI:n	5
2.3 Omfattning.....	5
3. Metodik.....	6
4. Allmänt om naturförhållandena	9
4.1. Geografi och bebyggelse	9
4.2. Naturförhållandena.....	10
4.3. Uppgifter om naturförhållandena från befintligt underlag	12
5. Beskrivningar av naturvärdesobjekt	13
6. Sammanfattning av naturvärdena i området.....	26
7. Litteratur och källor	27
7.1. Skriftliga källor.....	27
7.2. Kartor.....	28
7.3. Databaser och internet.....	28

Bilaga 1: Karta över inventeringsområdet

Bilaga 2: Karta över naturvärdesobjekten och deras naturvärdesklass

Bilaga 3: Karta över förekommande naturtyper

1. Sammanfattning

Birkaområdet på centrala Sicklaön, som föreliggande inventering behandlar, har pekats ut som ett område lämpligt för förtätning i detaljplaneprogrammet för centrala Nacka. Som underlag till att beakta värden för biologisk mångfald i pågående stadsutveckling har Nacka kommun beställt en naturvärdesinventering av Pro Natura.

Inventeringen utfördes i november 2018 enligt svensk standard 199000:2014 Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI). Detaljeringsgraden på inventeringen har varit *medel*. Inventering har skett med tillägget *Naturvärdesklass 4*.

Sammanlagt inventerades cirka 3,3 ha. Totalt har sex naturvärdesobjekt avgränsats; ett med högt naturvärde, tre med påtagligt naturvärde och två med visst naturvärde.

Värden för biologisk mångfald som påträffats i området är främst knutna till tallskog med äldre träd och äldre ek. Ett antal rödlistade arter noterades under inventeringen och har tidigare uppgivits från inventeringsområdet; flera fynd av tallticka *Phellinus pini* (NT) och reliktböck *Nothorina muricata* (NT) samt ett fynd av korallticka *Grifola frondosa* (NT).

Områdets tall- och ekvärden är beroende av omgivande landskap och bidrar till en fungerande spridningsbiologi för många arter. Även om skogslandskapet i området är starkt fragmenterat, är förekomsten av gamla träd sannolikt mycket viktig för att upprätthålla en kontinuerlig ekologisk funktion i livsmiljöer för många marginaliserade arter som är beroende av dessa ovanliga värdeelement.

2. Uppdraget

2.1 Bakgrund

Birkaområdet har på en övergripande nivå utpekats som ett område lämpligt för förtätning i detaljplaneprogrammet för centrala Nacka från 2015. Programmets vision är att skapa en tätare och mer blandad stad på västra Sicklaön. En del av området är även utpekad som lämpligt för bebyggelse i kommunens strukturplan som ligger till grund för fortsatt arbete med Nacka stad sedan 2014. Stadsbyggnadsprojektets övergripande syfte är att möjliggöra för nya bostäder och förskoleplatser i en attraktiv stadsmiljö och kollektivtrafikhärläge, samt att bidra till väl fungerande kopplingar för cyklister, fotgängare samt för buss och bil, i centrala Nacka. Inom projektet kommer även en ny tvärgående förbindelse, som ryms inom gällande plan, att skapas mellan Blomstervägen och Birkavägen. Föreliggande naturvärdesinventering ska fungera som underlag till att beakta värden för biologisk mångfald i pågående stadsutveckling.

2.2 Syftet med NVI:n

Genomförd NVI syftar till att kartlägga och naturvärdesbedöma förekommande naturvärden inom det område som redovisas på karta i bilaga 1.

2.3 Omfattning

Inventeringen följer den nationella standarden för naturvärdesinventering SS 199000:2014, med tillägget "naturvärdesklass 4". Detta innebär att också naturvärdesobjekt motsvarande naturvärdesklass 4 (se nedan) har inkluderats.

Inventeringen har genomförts med detaljeringsgraden som i ovan nämnda standard benämns "Fältnivå medel". Detta innebär att naturvärdesobjekt med en yta om 0,1 ha eller mer ska kunna identifieras samt linjeformade objekt med en längd om minst 50 meter samt en bredd om minst 0,5 meter identifieras.

Det ska framhållas att detta, enligt standarden för naturvärdesinventering (NVI), är en sammanställning och bedömning av värden utifrån aspekten biologisk mångfald. Någon bedömning av områdets eventuella geologiska, geomorfologiska eller hydrologiska värden ej har gjorts.

I detta arbete ingår heller ingen bedömning av den kulturhistoriska miljön. Inte heller innehåller detta arbete någon bedömning av områdets sociala värden eller värden för friluftslivet.

Slutligen innehåller arbetet heller inga bedömningar av konsekvenser för biologisk mångfald vid en eventuell exploatering av något slag.

Fälтарbetet genomfördes under november 2018.

3. Metodik

Naturvärdesinventeringen har genomförts enligt standarden för naturvärdesinventeringar (NVI) SS 199000:2014. För detaljer i denna så hänvisas till standarddokumenten Svensk Standard SS 199000:2014 och Teknisk rapport SIS-TR 199001:2014.

Grunden i denna standard är att på ett transparent, upprepbart och väldefinierat sätt genomföra *naturvärdesbedömningar* vad gäller biologisk mångfald. Syftet med en naturvärdesinventering är att identifiera och avgränsa de geografiska områden i landskapet som är av positiv betydelse för biologisk mångfald samt att dokumentera och naturvärdesbedöma dessa. Ett områdes naturvärde redovisas genom att det tilldelas en naturvärdesklass. Naturvärdesinventeringar kan genomföras med olika ambitionsnivåer beroende på syftet med inventeringen. Detta gäller huruvida fälтарbete ska genomföras eller ej, vilken detaljeringsgrad inventeringen ska ha (vilken som är minsta obligatoriska karteringsenhet) och om inventeringen ska ha några tillägg (t.ex. identifiering av objekt med generellt biotopskydd, inventering av särskilda arter, identifiering och avgränsning av områden som har naturvärdesklass 4). I denna inventering ingår tillägget naturvärdesklass 4.

En viktig princip i arbetet med naturvärdesinventering enligt standarden är att naturvärdesbedömningen ska utgå från två olika bedömningsgrunder – *bedömningsgrund art* och *bedömningsgrund biotop*. Den första avser i vilken grad arter och arters förekomst bidrar till naturvärdet. Den andra är en bedömning av hur biotopen bidrar till den biologiska mångfalden. De båda bedömningsgrunderna är naturligtvis beroende av varandra så att högre värde från biotopsynpunkt normalt leder till att området också har värden i form av artförekomster.

Ett viktigt begrepp vid användningen av arter som bedömningsgrund är begreppet *naturvårdsart*. Enligt standarden för naturvärdesinventeringar (NVI) så är naturvårdsart en art som indikerar att ett område har naturvärde eller som i sig själv är av särskild betydelse för biologisk mångfald. Detta är i linje med ArtDatabankens definition av begreppet (ArtDatabanken 2013). Enligt ArtDatabanken är naturvårdsarter ett samlingsbegrepp för skyddade arter, rödlistade arter, typiska arter, ansvarsarter, signalarter och nyckelarter. I standarden hanteras dock nyckelarter separat och ingår därmed inte i begreppet naturvårdsart. Signalarter markeras i listorna över

naturvårdsarter med "S" och typiska arter med "T". Rödlistade arter markeras med artens rödlistningskategori, "NT", "VU", "EN", "CR" och "DD".

I denna inventering har främst arter som användes i Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering (Skogsstyrelsen 2014) använts som signalerarter vilka bedöms indikera förhöjda naturvärden i skogsmiljöer.

Viktiga faktorer vid bedömning av ett områdes biotopkvalitet är

- Naturlighet
- Processer och störningsregimer
- Strukturer
- Element
- Kontinuitet
- Naturgivna förutsättningar
- Förekomst av nyckelarter
- Läge, storlek och form

Strukturer och element är av särskild betydelse vid bedömningen eftersom de är företeelser som kan uppfattas i fält. De används därför i många fall för att indirekt bedöma förekomst av andra biotopkvaliteter, som t.ex. naturlighet, processer och störningsregimer, kontinuitet, naturgivna förutsättningar och vissa nyckelarter.

Biotopens värde beror också på hur sällsynt och hotad den är.

I standarden finns också angivet hur olika *naturtyper* ska benämnas. En naturtyp är en sammanfattande benämning på en grupp biotoper med gemensamma kännetecken. I naturvärdesinventeringen grupperas biotoperna i följande naturtyper: Infrastruktur och bebyggd mark, täkt och upplag, park och trädgård, åkermark, äng och betesmark, igenväxningsmark, skog och träd, myr, fjäll, berg och sten, sandmiljö, grund marin mjukbotten, grund marin hårbotten, djup marin mjukbotten, djup marin hårbotten, biogent rev och bubbelrev, antropogen marin miljö, grund sjö, djup sjö, småvatten, vattendrag, antropogen limnisk miljö, havsstrand samt limnisk strand. Begreppet naturtyp används ibland, både i vanligt tal och i biologiska sammanhang, med något annorlunda betydelse. Ett exempel är Natura 2000 som använder naturtyp i en annan betydelse.

Ett viktigt resultat av en naturvärdesinventering är att *naturvärdesobjekt* identifieras, avgränsas, bedöms och beskrivs. Ett naturvärdesobjekt i en naturvärdesinventering är ett avgränsat geografiskt område med naturvärde, som utgörs av en dominerande naturtyp och som kan bedömas till en och samma naturvärdesklass. I standarden ska ett naturvärdesobjekt vara ett sammanhängande geografiskt område.

De naturvärdesklasser som används i naturvärdesinventeringen är:

- Naturvärdesklass 1 - högsta naturvärde
- Naturvärdesklass 2 - högt naturvärde
- Naturvärdesklass 3 - påtagligt naturvärde
- Naturvärdesklass 4 – visst naturvärde

Enligt uppdragsbeskrivningen ska naturvärdesinventeringen i Birkaområdet utföras som fältinventering med detaljeringsgrad medel. Detta innebär att minsta objekt som ska identifieras är en yta av 0,1 ha eller mer eller ett linjeformat objekt med en längd av 50 m eller mer och en bredd av 0,5 m eller mer. De områden som redovisas i denna inventering är de som uppnått naturvärdesklass 4 eller högre.

I denna inventering nådde inga områden upp till naturvärdesklass 1 högsta naturvärde.

Det område som inventerats framgår av bilaga 1 medan avgränsning av naturvärdesobjekt och naturvärdesklassning redovisas på karta i bilaga 2.

Följande moment har utförts i NVI:n:

Förarbete

1. Sammanställning av tidigare dokumentation om naturen i inventeringsområdet.
2. Potentiella naturvärdesobjekt har avgränsats.
3. Fältkartor för arbetet där potentiella naturvärdesobjekt är markerade har tagits fram. Fältkartorna har innehållit en bakgrund med ortofoto – och har varit i skalan 1:3 500.

Fältarbete

Inventering har genomförts i hela det område som redovisas i bilaga 1. I detta område har naturvärdesobjekt urskilts som tillhör naturtypen Skog och träd samt Berg och sten. Namnskicket för att benämna olika biotoper följer där så är möjligt Sydsvenska lövskogar (Löfgren & Andersson 2000), Handbok för inventering av nyckelbiotoper (Skogsstyrelsen 2014) samt KNAS (Jönsson 2009). För öppna hållmarker har beteckningen "Hållmarker" använts. Denna biotopbeteckning har inte formellt definierats i någon av genomförda tematiska inventeringar eller i andra typifieringssammanhang men termen anses ändå vara så väl etablerad exempelvis i dagligt tal, att den är relevant och korrekt att använda.

Rapportering

Rapporteringen följer standarden och för detaljer hänvisas till standarddokumenten. Om inga kommentarer anger annat så är redovisade naturvårdsarter noterade under denna naturvärdesinventering.

4. Allmänt om naturförhållandena

4.1. Geografi och bebyggelse

Birkaområdet är beläget på Sicklaön som utgör den centrala delen av Nacka vilken tillhör Uppland. Nacka saknade länge ett uttalat centrum sedan stadsrättigheterna i mitten av 1900-talet utan bestod av flera kommuncentra. Under 1990-talet tillkom Nacka forum i anslutning till nämndhuset för kommunförvaltningen. Birkaområdet är beläget mellan Värmdövägen och Värmdöleden och begränsas i öster och norr av nämndhuset, Nacka IP och Nacka gymnasium. Villabebyggelsen i Birkaområdet övergår i väster i Tallidens flerfamiljshusområde med tillhörande mellanstadieskola.

Sicklaön är idag tätt bebyggd men detta är i huvudsak bebyggelse som tillkommit under 1900-talet. Stora industrikomplex som växte om längs Saltsjöbanan och Värmdövägen då staden bildades har under 2000-talets början ersatts av bostäder och köpcentrum.

Det inventeringsområde som granskats i denna inventering är ca 3,3 ha stort och utgörs av mindre skogsområden som är insprängda bland villabebyggelse.

Figur 1. Området karaktäriseras av mötet mellan äldre tall och mänskliga anläggningar.

4.2. Naturförhållandena

Sicklaön är en halvö som avgränsas av vatten. Norrut finns Lilla Värtan och farleden in mot centrala Stockholm. I söder begränsas ön av den gamla farleden, som är en sötvattensfylld sprickdal, och i öster av Skurusundet.

Det utmärkande för Södermanland är sprickdalslandskapet där långsträckta sjöar och lerfyllda uppodlade dalbottnar fyller ut sprickdalarna. De mest uttalade sprickdalarna är orienterade från väst mot öst på Sicklaön. Ett annat stråk går från nordväst mot sydost. Berg och branter dominerar terrängen på Sicklaön. Högsta punkten är ca 70 m.ö.h. Naturgeografisk region är Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken. Berggrunden utgörs främst av gnejser av hög ålder. Urberget har här genomgått stora förändringar genom veckning.

Förutom de ovan nämnda vattnen som begränsar Sicklaön finns små sjöar. Tidigare fanns flera som idag har dikats ut. De odlade stråken har varit få och små. Idag saknas helt odlingsmark bortsett från betesmarker i Nyckelviken.

Skogen är talldominerad där högst belägna delarna intas av gles hållmarksskog. Tallskogarna är som regel påtagligt gamla med mycket lång kontinuitet. Naturskogskaraktären förstärks av bergbranter där inslaget av grova torrträd möter besökaren. Skogsbruket har egentligen aldrig nått Sicklaön varför tallar som är 300–400 år inte är ovanliga. Belägenheten på en halvö har säkert bidragit till att områdets natur kunnat bevaras så väl. Graninslaget blir ibland dominerande där jordtacket är tjockare, ofta i nordsluttningar, men bildar sällan större bestånd. Lövskog av naturskogskaraktär finns längs branter där ek och lind dominerar.

I djupare dalgångar har lövskogen tydligare kulturpåverkan där den nyttjats för bete och grova träd bildar ett glesare trädsikt. Nyckelviken många hundra gammelekar utgör ett bra exempel. Floran på Sicklaön uppvisar den typiska för Sörmlandsnaturen. Avvikelse i berggrunden med kalkinslag har på ett par stället gett upphov till förekomster av grusslok och även murruta i en brant. Båda är sedan länge kända förekomster. En förekomst av buskvicker i en trång sprickdal är ett annat exempel på raritet som varit känd länge och som hänger samman med rik ädellövskog. Senare inkomna arter som dröjt sig kvar har samband med hamnar och spill från kvarnar. Ett exempel är grön kavelhirs som har ett flertal förekomster vilka dock hotas av exploatering.

Flera kommunala naturreservat har avsatts på senare år och fler står i väntan på att bli säkerställda för framtiden. Av de största orörda skogsområdena är Nyckelviken det första kommunala naturreservatet. Förutom ekar och betesmarker finns här flera värdefulla sprickdalar med naturskogar där ädellövinslaget utgörs av bl.a. lind. Barrskogar med hög ålder finns också vilka är intensivt nyttjade av friluftslivet. Senare har flera mindre reservat inrättats, såsom till exempel Långsjön. I området Ryssbergen har ytterligare ett reservat föreslagits att inrättas. I Ryssbergen förekommer skyddsvärd barrnaturskog där tallar har mycket hög ålder. Den stora båtfarleden mot Stockholm passerar strax intill Sickalöns norra del varför säkert många svensks första möte med naturen i området skett från däck på finlandsfärjan.

Figur 2. Ek- och tall invid hällmarker.

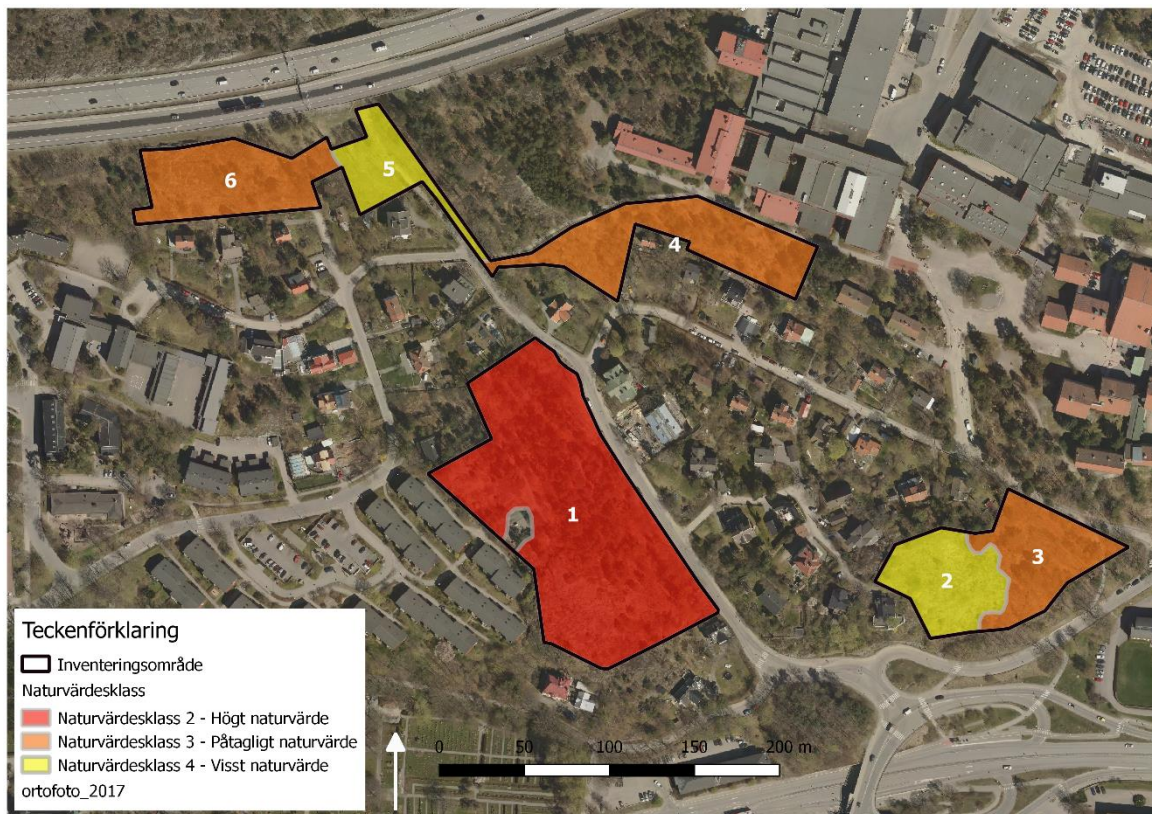
4.3. Uppgifter om naturförhållandena från befintligt underlag

Ingen del av det aktuella inventeringsområdet är beläget inom område som klassats som riksintresse. Inom aktuellt inventeringsområde saknas särskilda områdesbestämmelser för Natura-2000, naturreservat, biotopskyddsområde eller liknande. Ingen del av det aktuella inventeringsområdet har omfattats av de tematiska inventeringar som utförts på nationell nivå, såsom våtmarksinventeringen, ängs och betesmarksinventeringen, nyckelbiotopsinventeringen, sumpskogsinventeringen eller inventering av skyddsvärda träd. Uppgifter om området saknas i Grönstrukturprogram för Nacka kommun (2011) och dess underlagsrapport (Ekologigruppen 2009). Inom inventeringsområdet finns ett antal artfynd rapporterade från Artportalen/Observationsdatabasen. Dessa redogörs för, där det är relevant, under de enskilda beskrivningarna av naturvärdesobjekt samt under kapitel 6. Sammanfattning av naturvärden i området.

Två inventeringar av naturvärdesträd har tidigare utförts inom inventeringsområdet (Pro Natura 2013; Ekologigruppen 2018). Resultaten av dessa inventeringar har tagits i beaktan vid naturvärdesbedömningen. Rapporten Spridningsanalys Sicklaön (2014) tar upp delar av inventeringsområdet som viktiga barrskogs- och ädellövmiljöer samt som viktig spridningsväg mellan ädellövmiljöer.

5. Beskrivningar av naturvärdesobjekt

Sex naturvärdesobjekt av naturtyperna Skog och träd samt Berg och sten har identifierats. Ett av dessa bedömdes ha högt naturvärde, tre påtagligt naturvärde och två visst naturvärde.

Figur 3. Karta över inventeringsområdet och avgränsade naturvärdesobjekt samt deras naturvärdesklass.

Naturvärdesobjekt 1

Objekt-ID Birkaområdet 1	Naturvärdesklass 2
Inventeringsdatum 2018-11-07	Inventerare Fredrik Larsson, Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Hällmarksskog, ek-tallskog av bergig typ	Areal 1,50 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper Västlig taiga, 9010

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av bergskulle med tunt jordtäckte. Höjden omgärdas av sluttningar och ett mindre brantparti med klippsprång och block. På toppen av kullen finns hällmarker.

Området är glest bevuxet med olikåldrig tall där många av träden har uppnått en relativt hög ålder. Flera träd är gamla med väl utvecklade kronor och död ved i topparna. På äldre tall noterades bl.a.

flera träd med gnagspår från den

rödlistade skalbaggen reliktböck *Nothorina muricata* (NT), en art som är knuten till gamla, solbelysta tallindivider. På tall noterades även signalarten sotlav *Acolium inquinans*. Att denna art förekommer på tallbark är ovanligt. I den sydöstra delen av området finns inslag av senvuxen ek, även den relativt gammal. På en äldre ek noterades en trolig korallticka *Grifola frondosa* (NT), dock hade fruktkroppen börjat brytas ned varför artbestämningen är något osäker. Längst i sydost finns en grov, äldre gran. Fältskiktet är risdominerat med blåbär på friskare mark och ljung på mer torra, solbelysta lägen. Kring hällarna växer kruståtel och bergsyra. Området är påverkat av anläggningar i form av en gångväg och mindre lekplats. Död ved förekommer mycket sparsamt och saknas helt i delar av området.

Figur 4. Äldre tallar som står öppet och solbelyst.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett påtagligt biotopvärde genom väl utvecklad hällmarksskog med rikliga mängder av äldre träd. Den kuperade terrängen ger upphov till en variation av mikromiljöer med värdeelement såsom block, klippsprång och stenhällar.

Bedömningsgrund artvärde

Påtagligt artvärde genom förekomst av flera rödlistade arter och signalarter. Arterna är framförallt knutna till äldre tall, men även äldre ek och gran.

Naturvårdsarter – egna fynd:

- Reliktbock, *Nothorina muricata* (NT)
- Korallticka, *Grifola frondosa* (NT) (osäker artbestämning)
- Sotlav, *Acolium inquinans* (S)
- Grynig blåslav, *Hypogymnia farinacea* (T)

Naturvårdsarter – tidigare fynd:

- Tallticka, *Phellinus pini* (NT)
- Svart praktbagge, *Anthaxia similis* (S)
- Granbarknagare, *Microbregma emarginatum* (S)

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är framförallt knutna till äldre tall och ek. Tallskog med äldre träd bedöms vara av särskild vikt för biologisk mångfald på landskapsnivå.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett högt naturvärde motsvarande klass 2.

Tidigare inventeringar

Området har tidigare inventerats på naturvärdesträd (Pro Natura 2013; Ekologigruppen 2018). Båda inventeringarna har identifierat en stor mängd naturvärdesträd och flera fynd av naturvårdsarter inom naturvärdesobjektet. Området tas även upp som ett viktigt barrskogsområde i anslutning till en utpekad spridningsväg mellan barrskogsområden samt viktigt ädellövområde och viktig spridningsväg mellan ädellövområde i rapporten Spridningsanalys Sicklahalvön (Ekologigruppen 2014).

Lagligt skydd

Inget skydd.

Naturvärdesobjekt 2

Objekt-ID Birkaområdet 2	Naturvärdesklass 4
Inventeringsdatum 2018-11-07	Inventerare Fredrik Larsson, Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Hällmark	Areal 0,25 ha
Naturtyper Berg och sten	Natura 2000 naturtyper Uppfyller ej kriterier

Översiktlig beskrivning

Området utgörs av ett sydvänt, svagt sluttande hällmarksparti. Stenhällarna är bevuxna med mossor, lavar, örter samt ljung och bergsyra. Ställvis är mängden blommande örter riklig med gott om konkurrenssvaga arter som annars ofta återfinns i mager äng- och betesmark, bl.a. tjärblomster, styvmorsviol, rotfibbla, knägräs och duvnäva. Området är även glest bevuxen med rönn, fläder och rosbuskar. Området har hållits öppet genom mindre omfattande röjningsåtgärder. Det sydvända och varma läget tillsammans med goda nektar- och pollenresurser gör att området sannolikt är en god miljö för många arter av insekter.

Figur 5. Hällmarksparti med ljung.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett visst biotopvärde genom rikedom av örter och blommande buskar i sydvänd sluttning.

Bedömningsgrund artvärde

Obetydligt artvärde.

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är knutna till de öppna hällmarkerna med gott om blommande örter och buskar. Området är sannolikt en god miljö för många arter av insekter.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett visst naturvärde motsvarande klass 4.

Tidigare inventeringar

Saknas.

Lagligt skydd

Skydd saknas.

Naturvärdesobjekt 3

Objekt-ID Birkaområdet 3	Naturvärdesklass 3
Inventeringsdatum 2018-11-07	Inventerare Fredrik Larsson, Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Lövblandad barrskog	Areal 0,35 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper Västlig taiga, 9010 restaureringsmark

Översiktlig beskrivning

Området utgörs av en talldominerad skog med inslag av ek, lönn och björk. Skogsbeståndet är relativt varierat med avseende på trädslag och -ålder. Flera av tallarna har uppnått hög ålder. I buskskiktet växer framförallt hassel. Jordlagret är tunt med ett dåligt utvecklat fältskikt där mestadels kruståtel och lundgröe växer. Död ved förekommer sparsamt. På en äldre björkstubbe noterades valkticka *Phellinus laevigatus* och i en tall finns ett bohål uthackat av hackspett. I tidigare inventeringar har tallticka *Phellinus pini* (NT) noterats i och strax utanför området. Naturvärdesobjektet fortsätter utanför inventeringsområdet där ytterligare äldre tallar finns. Dessa har inte undersökts närmare.

Figur 6. Björkhögstubbe med valkticka.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett påtagligt biotopvärde genom välutvecklad tallskog med äldre träd.

Bedömningsgrund artvärde

Visst artvärde genom förekomst av rödlistad art.

Naturvårdsarter – tidigare fynd:

Tallticka, *Phellinus pini* (NT)

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området utgörs av varierad och välutvecklad skog med gott om äldre tall. Tallskog med äldre träd bedöms vara av särskild vikt för biologisk mångfald på landskapsnivå.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett påtagligt naturvärde motsvarande klass 3.

Tidigare inventeringar

Området har tidigare inventerats på naturvärdesträd (Pro Natura 20013; Ekologigruppen 2018). Båda inventeringarna har identifierat en stor mängd naturvärdesträd inom naturvärdesobjektet. Området tas även upp som ett viktigt barrskogsområde i anslutning till en utpekad spridningsväg mellan barrskogsområden i rapporten Spridningsanalys Sicklahalvön (Ekologigruppen 2014).

Lagligt skydd

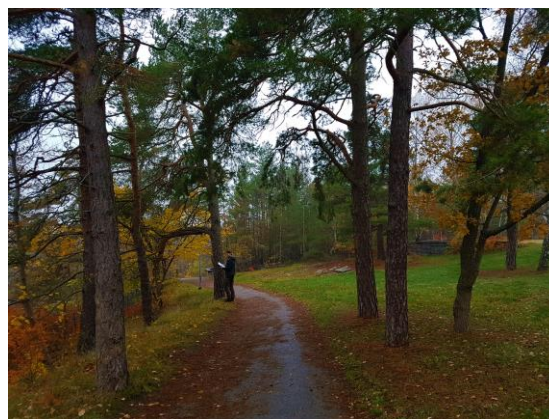
Skydd saknas.

Naturvärdesobjekt 4

Objekt-ID Birkaområdet 4	Naturvärdesklass 3
Inventeringsdatum 2018-11-07	Inventerare Fredrik Larsson, Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Lövblandad barrskog	Areal 0,50 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper Västlig taiga, 9010 restaureringsmark

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet ligger på sluttande mark med moränjord där block och stenar är allmänt förekommande. Området är beläget mellan tomtbebyggelse i söder och en gymnasieskola i norr. Trädsiktet domineras av tall med inslag av senvuxna ekar samt lönn, asp och rönn. I kanten mot norr är skogen påverkad av röjning i anslutning till skolan. Några av tallarna är äldre och två förekomster av talticka *Phellinus pini* (NT) samt ett träd med gnagspår av reliktböck *Nothofagus muricata* (NT) noterades. I fältsiktet växer blåbär, kruståtel och ljung. I busksiktet finns flera trädgårdsrymlingar, bl.a. häckoxbär. I en tall noterades ett bohål som hackats ut av hackspett. Naturvärdesobjektet sträcker sig utanför inventeringsområdet och fortsätter in i ett område där tidigare inventeringar identifierat många naturvärdesträd och flera naturvårdsarter.

Figur 7. Äldre tallar vid gångvägen.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett visst biotopvärde genom en tämligen välutvecklad tallskog med äldre träd.

Bedömningsgrund artvärde

Påtagligt artvärde genom förekomst av två rödlistade arter.

Naturvårdsarter:

- Talticka, *Phellinus pini* (NT)
- Reliktböck, *Nothofagus muricata* (NT)

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är framförallt knutna till de äldre tallarna. Tallskog med äldre träd bedöms vara av särskild vikt för biologisk mångfald på landskapsnivå.

Naturvärdesobjektet är fortsätter i väster utanför inventeringsområdet där ytterligare områden med stora mängder äldre tall identifierats i tidigare inventeringar.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett påtagligt naturvärde motsvarande klass 3.

Tidigare inventeringar

Området har tidigare inventerats på naturvärdesträd (Pro Natura 20013; Ekologigruppen 2018). Båda inventeringarna har identifierat flera naturvärdesträd inom naturvärdesobjektet. Området tas även upp som ett viktigt barrskogsområde i anslutning till en utpekad spridningsväg mellan barrskogsområden i rapporten Spridningsanalys Sicklahalvön (Ekologigruppen 2014).

Lagligt skydd

Skydd saknas.

Naturvärdesobjekt 5

Objekt-ID Birkaområdet 5	Naturvärdesklass 4
Inventeringsdatum 2018-11-07	Inventerare Fredrik Larsson, Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Sekundär lövskog, friska och torra typer	Areal 0,22 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper Uppfyller ej kriterier

Översiktlig beskrivning

Området utgörs av en mindre del lövskog med sälg, björk, fågelbär, lönn, asp, ek och poppel. Den smala bård som utgör områdets sydöstra del är bevuxen med ek. Enstaka träd är något äldre. Mindre mängder död ved finns i områdets västra del och på en lövträdslåga noterades glitterbläcksvamp *Coprinellus micareus*. Naturvärdesobjektet omgärdas av exploaterad mark och är påverkat av röjning samt dumpning av kompostrester och sprängsten.

Figur 8. En smal bård av ekar vid inventeringsområdets ostgräns.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett visst biotopvärde genom förekomst av sekundär lövskog med ädellövträd.

Bedömningsgrund artvärde

Obetydligt artvärde.

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området utgörs av sekundär lövskog med ädellövträd.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett visst naturvärde motsvarande klass 4.

Tidigare inventeringar

Området har tidigare inventerats på naturvärdesträd (Pro Natura 20013; Ekologigruppen 2018). Båda inventeringarna har identifierat ett fåtal/enstaka naturvärdesträd inom naturvärdesobjektet.

Lagligt skydd

Skydd saknas.

Naturvärdesobjekt 6

Objekt-ID Birkaområdet 6	Naturvärdesklass 3
Inventeringsdatum 2018-11-07	Inventerare Fredrik Larsson, Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Hällmarksskog	Areal 0,43 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper Västlig taiga, 9010 restaureringsmark

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av en mindre kulle invid Värmdöleden med tunt jordtäck. På toppen av kullen finns relativt öppna hällmarker bevuxna med ljung, en, rönn och lågvuxna tallar. Fältskiktet är risdominerat. Kullen kantas av tallskog med gott om äldre träd. I sydvästra delen av området växer även ett mindre antal ekar. Död ved förekommer mycket sparsamt.

Figur 3. Tallar i kanten till hällmarken.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett påtagligt biotopvärde genom hällmarkstallskog med äldre träd.

Bedömningsgrund artvärde

Obetydligt artvärde.

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området utgörs framförallt av äldre träd av tall och ek. Tallskog med äldre träd bedöms vara av särskild vikt för biologisk mångfald på landskapsnivå.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett påtagligt naturvärde motsvarande klass 3.

Tidigare inventeringar

Området har tidigare inventerats på naturvärdesträd (Pro Natura 20013; Ekologigruppen 2018). Ekologigruppen 2018 har identifierat en stor mängd naturvärdesträd inom naturvärdesobjektet. Området tas även upp som ett viktigt barrskogsområde i anslutning till en utpekad spridningsväg mellan barrskogsområden i rapporten Spridningsanalys Sicklahalvön (Ekologigruppen 2014).

Lagligt skydd

Skydd saknas.

6. Sammanfattning av naturvärdena i området

Sex naturvärdesobjekt har avgränsats, ett med högt naturvärde, tre med påtagligt naturvärde och två med visst naturvärde. Naturvärdena är framförallt knutna till vuxen tallskog med inslag av äldre träd samt äldre ek.

Ett antal rödlistade arter noterades under inventeringen och har tidigare rapporterats från inventeringsområdet; flera fynd av tallticka *Phellinus pini* (NT) och reliktböck *Nothorina muricata* (NT), samt ett fynd av korallticka *Grifola frondosa* (NT). De två förstnämnda arterna är knutna till gamla tallindivider medan korallticka företrädesvis växer på gamla ekar. Strax utanför inventeringsområdet finns uppgifter om ytterligare ett fynd av reliktböck samt de till ek knutna arterna ekticka *Phellinus robustus* (NT), oxtungesvamp *Fistulina hepatica* (NT) och skeppsvarvsfluga *Lymexylon navale* (NT).

Ur ett större geografiskt perspektiv är områdets tall- och ekvärden beroende av omgivande landskap och bidrar till en fungerande spridningsbiologi för många arter. Även om skogslandskapet i området är starkt fragmenterat, är förekomsten av gamla träd sannolikt mycket viktig för att upprätthålla en kontinuerlig ekologisk funktion i livsmiljöer för många marginaliserade arter som är beroende av dessa ovanliga värdeelement. Sett i ännu större skala så har Stockholmsregionen en särställning vad gäller miljöer med gammal tall. I och med urbaniseringen i regionen har många områden inte varit aktuella för rationellt skogsbruk vilket gjort att det finns långt mycket mer värdefulla tallmiljöer kvar här jämfört med mer glesbefolkade liknande områden i Sverige.

Områdets landskapsekologiska betydelse gällande barrskog och ädellöv behandlas i även rapporten Spridningsanalys Sicklaön Ekologigruppen (2014).

Bohåll från hackspettar noterades i naturvärdesobjekt tre och fyra. Dessa skulle kunna ha hackats ut av någon av de skyddade arterna spillkråka och/eller gröngöling. Med tanke på förekommande biotoper är det tänkbart att dessa arter nyttjar området i någon omfattning. Detta har dock inte undersökts vidare i denna inventering.

Eftersom inventeringen utfördes i november månad har förutsättningarna för att inventera vissa artgrupper varit begränsad, t.ex. groddjur, kärlväxter och insekter. Det ska också nämnas att 2018, p.g.a. den extrema sommartorkan, varit ett relativt dåligt svampår.

7. Litteratur och källor

7.1. Skriftliga källor

ArtDatabanken 2013: Naturvårdsarter. – ArtDatabanken rapporterar 14, SLU.

ArtDatabanken 2015: Rödlistade arter i Sverige 2015. – ArtDatabanken, SLU.

Ekologigruppen 2009: Biologisk mångfald i Nacka, Underlagsrapport till grönstrukturplan för Nacka kommun.

Ekologigruppen 2014: Spridningsanalys Sicklaön. Grönstruktur och ekologiska samband för miljöer med ädla lövträd, respektive äldre barrskog.

Ekologigruppen 2018: Skyddsvärda träd, Birka vägen. Kartering av värdefulla, skyddsvärda och särskilt skyddsvärda träd vid Birkavägen, Nacka.

Höjer, O. & Hultengren, S. 2004: Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet. Naturvårdsverket. Rapport 5411.

Jönsson, C. 2009: Ny metod för kontinuerlig naturtypskartering av skyddade områden (KNAS). – Metria Geoanalys. 2009.

Löfgren, R. & Andersson, L. 2000: Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker. Kriterier för naturvärdering, skydd och skötsel. – Naturvårdsverket. Rapport 5081.

Nacka kommun 2011. Grönstrukturprogram.

Nitare, J. (ed.) 2010: Signalarter. Indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer. – 4:e rev uppl. Skogsstyrelsen.

Pro Natura 2013. Järlahöjden – Inventering av naturvärdesträd centrala Sicklaön, Nacka kommun.

Påhlsson, L. 1998: Vegetationstyper i Norden. – TemaNord 1998:510.

SIS Swedish Standards Institute 2014: Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI). Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. – Svensk Standard SS 199000:2014.

SIS Swedish Standards Institute 2014: Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI). Komplement till SS 199000. – Teknisk rapport SIS-TR 199001:2014.

Skogsstyrelsen 2014: Handbok för inventering av nyckelbiotoper. Skogsstyrelsen, Jönköping.

7.2. Kartor

Ortofoto (2017), erhållet av Nacka kommun via WMS-länk.

7.3. Databaser och internet

Artportalen – Rapportsystem för växter, djur och svampar:

<https://artportalen.se/>

Länsstyrelsernas geodatakatalog:

<https://ext-geodatakatalog.lansstyrelsen.se/GeodataKatalogen/>

Naturvårdsverkets kartverktyg Skyddad natur

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Skogsstyrelsens kartdatabas:

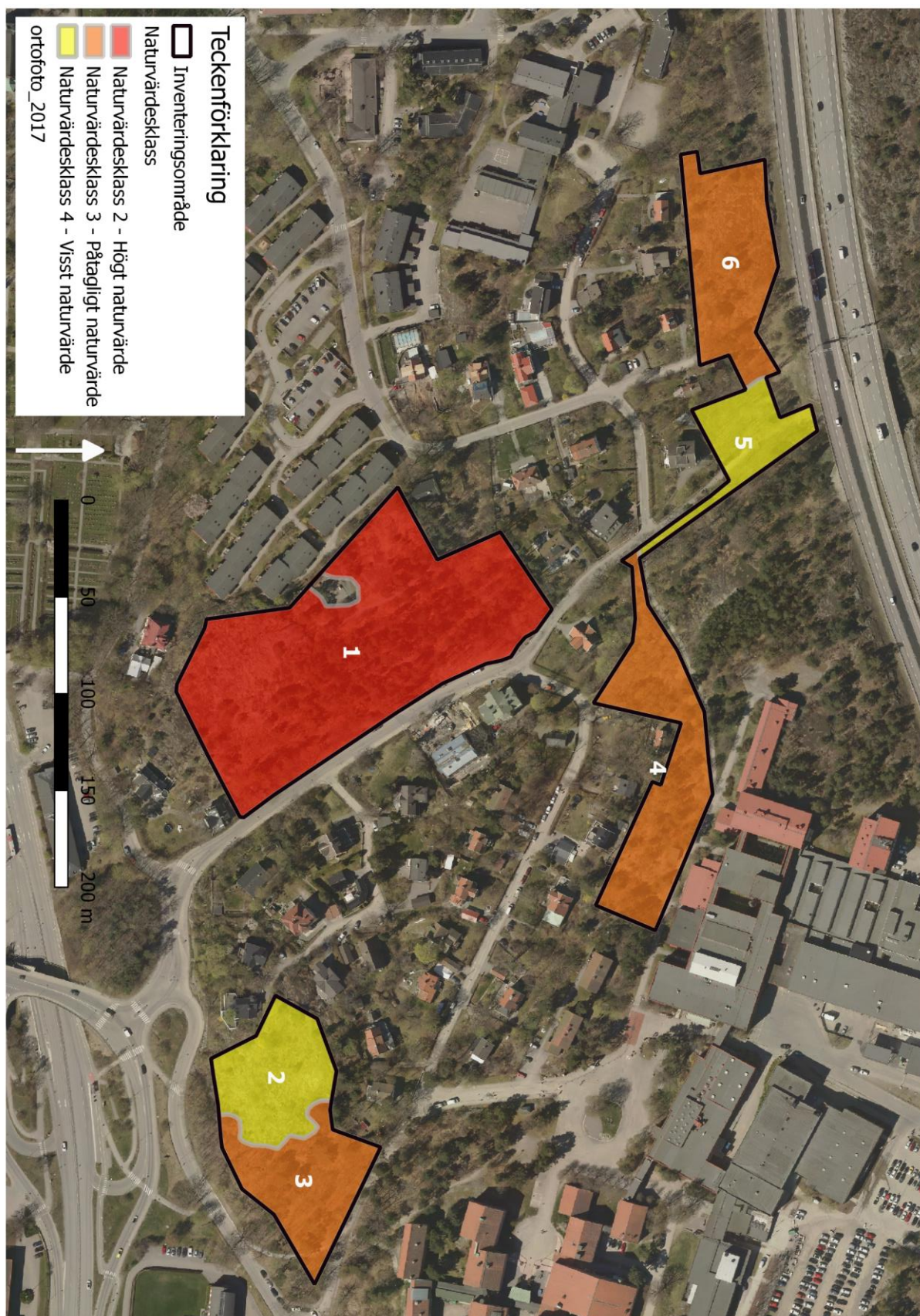
<https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/>

Utförare Pro Natura Träringen 66b 416 79 Göteborg Handläggare Pro Natura Ola Hammarström	Dokumentnamn Naturvärdesinventering av Birkaområdet, Nacka kommun	Sidnummer (antal sidor) 28 (28)
		Datum 2019-01-21
		Version 1:2

Bilaga 1. Karta över inventeringsområdet

Bilaga 2. Karta över naturvärdesobjekten och deras naturvärdesklass

Bilaga 3.

Karta över förekommande naturtyper

